Norges forskningsråd
21. oktober 2009

Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)
Beskrivelse av ordningen

- SFI-ordningen skal styrke innovasjon gjennom satsing på langsiktig forskning i et nært samarbeid mellom FoU-aktive bedrifter og framstående forskningsmiljøer. SFI utvikler kompetanse på høyt internasjonalt nivå på områder som er viktig for innovasjon og verdiskaping.
- Ordningen skal styrke teknologioverføring, internasjonalisering og forskerutdanning.
- Det forutsettes samfinansiering mellom bedrifter, vertsinstitusjon og Forskningsrådet. Bedrifter må delta aktivt i senterets styring, finansiering og forskning. Sentrene etableres for en periode på maksimalt fem pluss tre år.
- Hovedkriteriet for å velge ut sentre er potensial for innovasjon og verdiskaping. Vitenskapelig kvalitet i forskningen må ligge på høyt internasjonalt nivå.

1 Mål og ambisjoner for SFI-ordningen

Et overordnet mål for *Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)* er å styrke innovasjonsevnen i næringslivet gjennom satsing på langsiktig forskning i et nært samarbeid mellom FoU-aktive bedrifter og framstående forskningsmiljøer.

SFI skal:

- Stimulere bedrifter til innovasjon gjennom økt satsing på langsiktig forskning, og gjøre det attraktivt for bedrifter som arbeider internasjonalt å etablere FoU-virksomhet i Norge.
- Skape aktivt samarbeid mellom innovativt næringsliv og framstående forskningsmiljøer.
- Fremme utvikling av næringsrettede forskningsmiljøer som ligger i den internasjonale forskningsfronten og som inngår i sterke internasjonale nettverk.
- Stimulere til forskerutdanning på områder som er viktige for næringslivet og til forsknings-basert kunnskaps- og teknologioverføring.

Forskningsrådet har etablert SFI-ordningen for å stimulere innovasjonsevnen og internasjonali-seringen i norsk næringsliv. Den skal også kunne bidra til å fremme kvalitet og effektivitet i offentlig sektor. SFI-ordningen har et høyere ambisjonsnivå, større langsiktighet og sterkere konsentrasjon av innsatsen enn andre virkemidler for innovasjon i Forskningsrådet. Satsingen er spesielt rettet mot den FoU-aktive delen av norsk næringsliv. SFI-ordningen gir næringslivet mulighet for større langsiktighet, kontinuitet og risikoavlasting i satsingen på forskning. For forskningsmiljøene åpner SFI mulighet for en langsiktig kompetanseoppbygging gjennom forskning på et høyt internasjonalt nivå i nært samarbeid med bedrifter. Det er primært de bedrifter som deltar i et senter som forventes å utnytte resultatene fra forskningen, men det som faller utenfor bedriftenes kjerneområder kan kommersialiseres på annen måte, for eksempel gjennom forskningsbaserte nyetableringer.

2 Bakgrunn for etablering av SFI-ordningen

Ordningen med Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) ble utredet og foreslått etablert av Norges forskningsråd i 2004. Regjeringen fulgte opp forslaget om etablering av SFI gjennom St.meld. nr. 20 (2004-2005) *Vilje til forskning*.

Det er flere viktige grunner til at forslaget om å etablere en SFI-ordning ble fremmet:

- Behov for å stimulere etablerte bedrifter med høye ambisjoner til økt satsing på FoU. Det skal gjøres mer attraktivt for bedrifter som arbeider internasjonalt å legge FoU-virksomhet til Norge.
- Behov for å stimulere til økt satsing på grunnleggende næringsrettet forskning og større grad av langsiktighet både i bedrifter og innen forskningsinstitusjoner.
- Behov for å konsentrere innsatsen for å skape internasjonalt synlige forskningsmiljøer som er attraktive samarbeidspartnere på den internasjonale forskningsarena.
- Behov for å styrke samspillet mellom FoU-aktive bedrifter og forskningsinstitusjoner og å stimulere til samarbeid på tvers av institusjons- og faggrenser.

SFI-konseptet har sitt forbilde i ”Competence Centres” som er etablert med gode erfaringer i mange andre land de siste 20 år. USA (Engineering Research Centers) var først, Australia (Corporate Research Centres) og Sverige (Kompetenssentra) har også lang erfaring. Den norske SFI-ordningen er gitt en utforming som er tilpasset norske forhold, og framstår som en konkurransebasert, nasjonal satsing hvor Norges forskningsråd tildeler status og bevilgninger som SFI.

SFI-ordningen ble første gang utlyst i juni 2005, 14 SFI ble valgt ut i juni 2006 og kom i drift våren 2007. SFI-modellen ble også valgt da man skulle opprette Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) i 2009.

Regjeringen har i St.meld. nr. 30 (2008-2009) *Klima for forskning* uttalt følgende: ”SFI-ordningen er blitt svært godt mottatt i næringslivet og de involverte delene av forskningssektoren, og regjeringen imøteser resultatene med stor forventning. Regjeringen vil vurdere en ny utlysingsrunde for sentre for forskningsdrevet innovasjon, etter å ha innhentet råd fra Norges forskningsråd på samme måte som ved vurderingen av ordningen med sentre for fremragende forskning”. Dette innebærer at Regjeringen vil be om en vurdering fra Norges forskningsråd med henblikk på ordningens omfang, samt hvordan verdiene som er skapt gjennom ordningen best kan ivaretas. Det tas sikte på videre å gjennomføre utlysninger med faste mellomrom.

3 Hovedtrekkene i SFI-ordningen

Partnerne

De som skal nyte godt av sentrenes forskningsresultater og kompetanse, er primært bedrifter som deltar i senterets virksomhet. Disse betegnes som *bedriftspartnere*. Offentlige foretak kan være partnere og samfunnsrelevans vektlegges, men bedrifter må være med som partnere og et SFI skal legge grunnlaget for innovasjon og verdiskaping i bedrifter. Bedrifter og offentlige foretak som deltar i senteret betegnes som *brukerpartnere*.

Hvert senter bør som hovedregel ha minst tre brukerpartnere som støtter opp om og deltar i senterets virksomhet. Brukerpartnerne bør delta aktivt i senterets forskning og må ha egen innovasjonsvirksomhet. Ordningen har en betydelig fleksibilitet når det gjelder å åpne for medvirkning av både store, internasjonalt orienterte foretak, og SMB-bedrifter.

Forskningsinstitusjoner kan også være partnere i senteret. De kan delta i etablering, finansiering og gjennomføring av forskningsaktiviteter i senteret. Slike deltakere betegnes som *forskningspartnere*.

Verts-institusjon

Vertsinstitusjonen for et senter kan være et universitet, en høgskole, et forskningsinstitutt, en FoU-aktiv bedrift eller et forskningsaktivt offentlig tjenesteytende foretak som har markert seg sterkt innenfor de fagfelt eller næringsområder senteret er rettet mot.

Etablering av et senter må sees i forhold til vertsinstitusjonens forskningsstrategi. Vertsinstitusjonens ledelse må i SFI-søknaden komme med en intensjonserklæring om at den vil påta seg de forpliktelser en kontrakt med Forskningsrådet om et SFI innebærer, og redegjøre for hvordan forskningen i et senter inngår i vertsinstitusjonens faglige strategi. Grunnlaget for etablering og drift av et senter er en kontrakt inngått mellom Forskningsrådet og vertsinstitusjonen for sentrene.

Dersom vertsinstitusjonen selv ikke kan tildele doktorgrader, er det et krav at forskerutdanning blir tilfredsstillende ivaretatt gjennom samarbeid med et universitet eller en høgskole som har doktorutdanning på feltet.

Internasjonalisering

Forskningen i senteret bør foregå i et nært samarbeid mellom norske og utenlandske aktører, både forskningsmiljøer og bedrifter. Det vurderes positivt at utenlandske bedrifter inngår som partnere, men det samlede siktepunkt for et SFI er at det skal bidra til økt innovasjon og verdiskaping i Norge.

Søkernes erfaring fra internasjonalt samarbeid og senterets potensial for å hevde seg i internasjonalt samarbeid, for eksempel innenfor EUs forskningssamarbeid, vil bli tillagt vekt. Dette inkluderer også forskningsmiljøenes internasjonale profil og status.

Organisering

Det er en klar fordel at forskerstaben i et senter er samlokalisert. For SFI hvor partnere er bedrifter eller forskningsinstitusjoner lokalisert andre steder enn vertsinstitusjonen, er desentraliserte løsninger også aktuelle.

Der det velges en desentralisert modell, stilles det krav om utveksling av forskere mellom vertsinstitusjon og partnere og andre tiltak for å fremme fellesskapet i senteret. Det må alltid være en samlet ledelse, felles forskningsplan for senteret og et styre som står ansvarlig for senterets samlede faglige og administrative virksomhet.

Brukerpartnerne skal ha flertall i sentrenes styrer.

Finansiering

Finansieringen av det enkelte senter er et felles ansvar for Forskningsrådet, vertsinstitusjonen og partnerne. Partnerne og vertsinstitusjonen må til sammen bidra med minst 50 % av senterets årlige budsjett, og bidraget fra bedriftspartnere må utgjøre minst 25 % av budsjettet. Der spesielle forhold tilsier det, kan Forskningsrådet redusere kravet til finansielt bidrag fra bedriftspartnerne.

Vertsinstitusjonens bidrag kan gis i form av lokaler, utstyr, personell og strategiske midler. Partnerne kan bidra med budsjettmidler eller egeninnsats. Egeninnsatsen må være i form av deltakelse i forskningsprosjekter i senteret. Bedriftenes egen oppfølging i form av interne innovasjonsprosjekter inngår ikke. De partnere som står bak opprettelsen av et senter forutsettes å forplikte seg til et langsiktig engasjement i senterets virksomhet og finansiering.

For å sikre forskningsmessig tyngde og gjennomslag, tas det sikte på at den årlige bevilgning fra Forskningsrådet til det enkelte senter i gjennomsnitt skal ligge på om lag 10 mill. kroner. Sammen med bidraget fra vertsinstitusjonen og partnerne vil dette kunne gi et årlig totalbudsjett for hvert senter på omlag 20-30 mill. kroner. Erfaringer viser at det kan være hensiktsmessig med en trinnvis opptrapping av virksomheten de første årene, og det er åpning for dette.

Varighet

Sentrene blir etablert for en periode på maksimalt fem pluss tre år. Etter 3,5 år foretas det en evaluering av hvert senter i regi av Norges forskningsråd. Denne midtveisevalueringen skal danne grunnlag for en vurdering av om Forskningsrådets bevilgning etter fem år skal videreføres for ytterligere tre år. Etter en periode på maksimum åtte år opphører Forskningsrådets SFI-bevilgning og senteret mister sin SFI-status. Når sentrene avvikles, forutsettes nøkkelpersonellet i hovedsak å kunne gå tilbake til stillinger hos partnerne og ved vertsinstitusjonen. Doktorgradsstudenter må fullføre sine studier innenfor budsjettrammen som er fastlagt for senteret.

Innovasjons-områder

Sentrenes faglige profil vil avhenge av de brukerbehov og den forskningsekspertise som finnes, eller som det er behov for å styrke. SFI-satsingen er primært rettet mot sterke næringsmiljøer hvor det i Norge allerede finnes ledende forskningsmiljøer. Ordningen vil således i utgangspunktet ikke fokusere på spesielle næringssektorer. Det kan likevel være aktuelt å markere at innenfor enkelte tematiske områder er det et særlig ønske om å motta søknader.

Søknad og utvelgelse

SFI-ordningen utlyses nasjonalt av Norges forskningsråd som står ansvarlig for søknadsbehandlingen og utvelgelsen av sentrene. Det vil være fri adgang til å søke SFI-ordningen. Søknadene om SFI-bevilgning og -status fremmes av vertsinstitusjonene for sentrene i samråd med de brukerpartnere og forskningspartnere som skal delta i senterets virksomhet og finansiering.

Hovedkriteriet for å velge ut sentre er potensial for innovasjon og verdiskaping. Vitenskapelig kvalitet i forskningen må ligge på høyt internasjonalt nivå. Internasjonalisering, teknologioverføring og forskerutdanning inngår også i bedømmelsen av søknader.

Hovedstyret i Forskningsrådet fatter endelig beslutning om tildeling av senterstatus og -bevilgning etter innstilling fra et divisjonsstyreutvalg, utgått fra styret for Divisjon for innovasjon og supplert med ressurspersoner. Ved utvelgelsen av sentre vil Forskningsrådet også kunne vektlegge den samlede næringsmessige profil på porteføljen av sentre.

4 SFI sett i forhold til andre ordninger og virkemidler i Forskningsrådet

SFI-ordningen har en viktig plass i Forskningsrådets innovasjonsrettede virkemiddelstruktur. Den utfyller virkemidler som brukerstyrte innovasjonsprosjekter (BIP) og kompetanseprosjekter med brukermedvirkning (KMB) gjennom større grad av langsiktighet og større tyngde. Den er særlig viktig for bedrifter med høye ambisjoner om å markere seg internasjonalt. Norges forskningsråd vil bidra til et godt samspill mellom de nasjonale virkemidler som skal fremme innovasjon.

Forskningsrådet har i 2009 etablert åtte *Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME)* hvor SFI-modellen benyttes. Disse sentrene ble etablert som et ledd i økt satsing på FoU innenfor miljøvennlig energi. Hvert senter har en årlig bevilgning fra Forskningsrådet på 10-20 mill. kroner.

SFI-ordningen har felles trekk med Forskningsrådets ordning *Sentre for fremragende forskning (SFF)*, som ble startet i 2003 for å heve vitenskapelig kvalitet i norsk forskning. Både SFI og SFF skal fremme grunnleggende forskning på høyt internasjonalt nivå og internasjonalisering. Begge ordninger er en langsiktig investering i forskning som skal bygge opp sterke forskningsmiljøer. De skal gi merverdi for de enheter som deltar, og gi ringvirkninger gjennom kompetanse og rekruttering av stor betydning langt utover sentrenes levetid. Mens SFF er fokusert på vitenskapelig kvalitet uten hensyntagen til samfunnsmessig nytte, er SFI-ordningen rettet mot kunnskapsbehovene i næringslivet. SFI skal fremme samarbeidet mellom sterke forskningsmiljøer og FoU-aktive bedrifter, og tar sikte på å styrke langsiktig forskning som fremmer innovasjon og verdiskaping.

SFI-konseptet kan også sees i lys de regionale *"Norwegian Centres of Expertise (NCE)*. Målet med NCE er å støtte utvikling av næringsklynger med evne og vilje til å bli internasjonalt ledende. Ordningen er tilpasset behovene i regionale næringsmiljøer, og forutsetter bred forankring og forpliktende engasjement fra næringslivets side. Ordningen skiller seg fra SFI-satsingen ved at NCE primært skal støtte nettverksbygging.